

FR. ROJEC:

Prstan.

Čarobna pravljica igra v treh dejanjih s petjem.

Dodatne osebe: Kraljič; mati njegova; služabniki; služabnice; kmetiški odposlanci; vojaki; mestni župan; trije svetovalci njegovi; plesalke, plesalci; ljudstvo.

TRETJE DEJANJE.

Spredaj nizka pokrajina, v sredini drevo, pod njim zelena trata; na desni v zadnjem kotu daljnja vas z nizkimi kočami, na levi rob gozdiča. V ozadju sivo nebo, spodaj bledordečkast pas večerne zarje.

(Polmrak. V vasi na desni nekoliko razsvetljenih oken sprednjih koč. Ko se dviga zagrinjalo, odmevajo iz vasi rahli glasovi harmonike in klarineta, potem zadoni od tam zamolkel moški glas, ki poje pesem „Zadovoljnost“.)

Prvi prizor.

Kraljič, mati.

O b a (stopita na oder od leve spredaj sredi pesmi, stojita, gledata okrog in poslušata.)

(Od desne doni oddaljena pesem):

Vse bogastvo moje
lahka mi je vest,
mir srcá je meni
spremljevalec zvest.
Cvetje, ptic žgolenje
mene radosti,
zadovoljnost pa mi
delo, jed sladi!

Kraljič (zavit v temen plašč, gre počasi proti drevesu in se ustavi pod njim, ko utihne petje): Daleč sva prispela na svojem begu. Noč je pokrila zemljo. Truden sem, ti si tudi. Glej, moja kraljevska mati, tukaj je samotno drevo! Okrog po polju sladko pojo brezskrbni črički svoje ponočne pesmi. Kar tukaj prenočiva nocoj!

Mati (tudi zavita v temen plašč, stopa poleg kraljiča in se obeša z roko na njegovo ramo): Da, ljubi moj kraljevski sin, daleč za seboj imava zdaj svojo bivšo kraljevino z nehvaležnim upornim ljudstvom! Prišla sva v deželo dobrih in pridnih ljudi. Tu doli stoji mirno selišče.

Pesem zadovoljnosti odmeva iz njega. Ali bi ne bilo morda bolje, ako bi šla poiskat si prenočišča v to vas?

Kraljič: Ne, zlata moja mamica! Dokler imam še kaj živeža v svoji torbi, ne grem pod človeško streho, pa naj je ta last še tako dobrih in poštenih ljudi! Za nocojšnjo večerjo bo še zadostovalo, kar imam s seboj, jutri pa se bo treba ponižati in stopiti med vaščane, da se pre-skrbiva z novimi potrebščinami za nadaljnjo pot. Poglej, mehka tratica je pod drevesom! Trava je še suha, ker je ostala rosa na drevesu. Sediva, da povečerjava, a potem si pripraviva ležišče! (Odgrne plašč, ga raz-prostre po tleh in sede nanj.)

Mati (sede na plašč zraven kraljiča): Žalostno bo to najino pre-nočišče, moj ubogi nesrečni sin! Vsak berač v tej deželi je na boljsem.

Kraljič (vzame iz torbe kos kruha in drugih mrzlih jestvin in dá del od tega materi): Morda, a ubog jaz vendar nisem, ker si ti z meno!

O ba (jesta med pogovorom).

Mati: Kako bi se mogla obrniti jaz skrbna in ljubeča mati od tebe, svojega dobrega otroka, in te pustiti samega čez mejo v daljnjo nemilo tujino, ko so te še doma zatajili in ostavili v nevarnosti najboljši prija-telji! Umorili bi me v domovini skrb in žalost, ko bi te več ne videla. Zdaj pa vsaj vem, da si še živ in zdrav. To mi je v tolažbo in krepilo mojih telesnih in duševnih moči.

Kraljič: Bodi tisočkrat zahvaljena za svojo sveto materinsko ljubezen, moja mila mamica! — Pojedla sva. Zdaj še popijva vsak kozarček pomirilne pijače, da bova lože spala! (Vzame iz torbe stekle-nico in kozarček, ga nalije, dá materi, da ga izprazni, potem natoči tudi sebi.)

Mati: Lezi in zaspí, a jaz bom čula poleg tebe. Spati ne bom mogla, četudi sem utrujena.

Kraljič (izprazni v dušku kozarček, ga vtakne s steklenico vred nazaj v torbo, leže in se zavije v plašč od strani.) Lahko noč, mamica! Tudi ti lezi k počitku! Brez spanja boš opešala.

Mati (stegne blagosloveč roko nad njim): Sladko počivaj! Skrb zaradi mene naj ti ne kali spanja!

Kraljič (zaspi).

Mati (si podpre glavo z rokami, naslonivši se s komolci na kolena.)

Drugi prizor.

Kakor prej in Niko.

Niko (s sulico čez ramo, prišepa od desne in se ustavi zraven kra-ljiča, potegne iz žepa magično svetilnico in posveti nanj. Videč, da spi,

poklekne k njemu in ga začne buditi): Kraljič, zbudi se, poslušaj me, dobro ti želim! (Posveti mu naravnost v obraz, potem ugasne svetilnico.)

Kraljič (pomaje z glavo semtertja, sede in pomane oči in pogleda osupel okrog sebe): Kdo me budi? Ali ti, mama? (Ozre se na mater.) Kaj se je zgodilo?

Niko (se postavi na noge pred kraljiča): Dvignil sem te iz spanja jaz — gozdni duh Niko!

Kraljič (začuden): Resnično, gozdna pošast si! Ali kaj hočeš tu? Mati, mati! (Hoče jo zbuditi, ker je zaspala.)

Niko: Pst! Pomiri se in poslušaj me! Prinašam ti srečo!

Kraljič: Kaj? Ti želiš osrečiti mene ubežnega kraljiča?

Niko: Da, jaz! Poznam tvojo nesrečo. Izgubil si prestol. Pomagam ti, da ga zopet dobiš.

Kraljič: Do zdaj so možici tvojega rodu ljudem le nagajali in škodo delali. Ne verjamem, da bi bil ti kaj boljši.

Niko: Pa sem! Toda ne zameri, če ti povem, da niso ljudje nič boljši ali pa so še slabši kakor navadni škratje!

Kraljič: Prav praviš, ljubi Niko. Glej, mojega očeta kralja so lastni državljani in rojaki zgrabili in vrgli v ječo samo zato, ker je po mojem nasvetu nameraval ubogo ljudstvo oprostiti in rešiti iz objema brezsrčnih pijavk in zatiralcev. Enaka usoda bi zadela mene, ako bi ne bil pravočasno pobegnil z materjo čez mejo.

Niko: Veliko krivico so storili tudi meni moji zlobni bratje. Zato sem zapustil njih družbo s trdnim sklepom, da se maščujem nad njo.

Kraljič: Kakšen je tvoj sklep?

Niko: Da grem med ljudi in izvršujem njim v korist samo taka dela, ki so popolnoma nasprotna mojim dosedanjim dolžnostnim predpisom. Zdaj prosim tebe, da me sprejmeš v službo. V grmu skrit sem poslušal pogovore med teboj in materjo. Zagotavljam te, da ti bom mogel dobro služiti.

Kraljič: Sprejemem te. Za plačilo se pogodiva pozneje, če bom kdaj kaj imel. Zdaj mi povej, kaj misliš storiti zame v izpolnitev svoje obljube!

Niko: Tu v bližini živi deklica Minka, ki ima čudodelen prstan. Ako si ga natakne na prst in zasuče trikrat okrog na desno, stopita pred njo dva angela in ji izpolnita vse, kar naroči njima. K njej grem in ji povem o tvoji nezgodi. Dobrega in usmiljenega srca je in gotovo se potruji, da te reši.

Kraljič (sklene roke začudenja): Izborna! Nov up se mi budi v srcu. Prosim, pojdi, pojdi hitro, moj dobri služabnik, in takoj privedi deklico semkaj!

Niko: Potrebujem še pismenega potrdila od tebe. Deklica je nezaupljiva do nas škratov in bi mi ne verjela, ker me pozna dozdej le od slabe strani. Napiši kratko pismo zanjo in pritisni zraven podpisa svoj kraljevski pečat, ako imaš pečatnik pri sebi!

Kraljič: Imam ga, imam, dragi Niko! Precej dobiš zahtevano pismo. A tema je. Luči bo treba.

Niko: Lahko ti jaz postrežem z njo. (Posveti mu v roke.)

Kraljič: Čarobna svetloba! Hvala! (Vzame iz torbe papir, svinčnik in knjigo s trdimi platnicami, nasloni knjigo na kolena, položi nanjo papir in piše): Preljuba deklica Minka! Jaz sem nesrečni preganjani kraljič iz sosedne vstaške dežele. Prosim Te, pridi in mi pomagaj s svojim čudodelnim prstanom, da se mi zopet vrne izgubljena sreča. Želim, da bi tudi Ti postala srečna z menoj. Čakam Te pod samotnim drevesom sredi polja in koprnim po trenutku, ko Ti pogledam prvič v mili in sladki deviški obrazek. Tvoj nesrečni kraljič. (Poseže v torbo še po pečatnik in ga pritisne na papir.) Tako-le! Mislim, da bo dobro. (Zgane pismo in ga dá Niku, pečatnik pa vtakne nazaj v torbo.)

Niko (vzame pismo): Pametne besede si napisal. Imele bodo uspeh. (Prikloni se mu.) Klanjam se, moj gospod! (Obrne se, ugasne svetilnico in hitro odide s šepajočimi koraki na desno.)

Tretji prizor.

Kraljič, mati.

Kraljič (vstane in gleda na mater. — Iz vasi na desni se oglasi petje mešanih glasov in tamburica):

Bodi zdrava, domovina,
mili moj slovenski kraj!

Ti prekrasna, ti edina
meni zemeljski si raj!

Tuje šege, tuje ljudstvo
so prijatliji, bratje ne;
slava le, slovansko čuvstvo
moje veseli srcé.

Kraljič (hodi gorindol pod drevesom in zamišljen poveša glavo. Ko utihne pesem, stopi k materi in ji položi roke na glavo): Mati, mamica! Ali spiš?

Mati (se zbudi, dvigne glavo in osupla gleda sina): Kaj pa to pomeni? Ti si pokonci, a jaz, ki sem hotela bdeti nad teboj, spim! Ah, ta moja slabost! Omamila me je menda pijača.

Kraljič: Oprosti, da sem te zbudil. Nisem mogel več čakati, da bi se sama zdramila. Raduj se z menoj! Do zdaj si trpela poleg mene, zdaj se pa veseli sreče, ki v kratkem z vsem pozemeljskim sijajem zopet objame naju!

Mati (vstane): Kaj se je pa vendar zgodilo, da toliko govoriš o sreči? Kdo ti pomore do nje?

Kraljič: Gozdni duh, ki se mu pravi tudi škrat. Sprejel sem ga v službo, in zdaj mi mora služiti. Verujem mu, da bom v kratkem zopet neizrečeno srečen.

Mati: Hahaha! S škratom si sklenil tako pogodbo! Ta je pa dobra! On te bo seveda posadil na prestol, če nihče drugi! Hahaha! Ravno narobe, ako bi ti še imel opravičeno upanje na prestol! No, pa saj se ti je to le sanjalo. V sanjah se ljudem prikazujejo duhovi.

Kraljič: Ni tako ne, kakor ti meniš! Počakaj, mama, še malo in videla boš, da govorim resnico. Tako sladko mi je pri srcu, in prepričan sem, da me ne vara moj služabnik škrat, ki sem ga ravnokar odposlal po srečo.

Mati: Ljubi sin! Ne bodi vendar smešen! Kako moreš trditi, da so sanje resnica!

Kraljič (prime mater za roko in ji gleda v oči): Draga mama, ti zares misliš, da se mi je le sanjalo, kar sem ti povedal o škratu?

Mati: Zares, zares!

Kraljič: No, zdaj pa dobro ne vem, kdo trdi prav, ali ti ali jaz.

Mati: Jaz, jaz, le verjemi mi!

Kraljič: Gorje mi! Prevarile so me sanje in mi tako neusmiljeno vznemirile in ranile srce. Zame ni več rešitve! (Zgrudi se obupan k materinim nogam.) Zdaj šele do dobrega spoznam, kako neizrečeno sem nesrečen!

Mati (se skloni k njemu in položi roke na njegovo glavo): Ubožec! Neizrečeno nesrečna, dvakrat nesrečna sem tudi jaz, ker ti ne morem pomagati! (Ozre se na desno, se zravnja in ostrmi): Sin moj! Vstani! Poglej, čudno svetla lučca, za njo pa tri temne osebe se približujejo! Moj Bog, kaj neki bova vse še doživela tukaj nocoj!

Kraljič (pogleda na desno in plane kvišku): O, mati, mati! Najina sreča prihaja! Moje sanje so se izpremenile v resnico! Trdil sem vendar prav le jaz! (Pobere plašč na tleh in si ga ogrne.)

Mati (začudena): Kaj? Ali je tu dežela čudežev?!

Četrti prizor.

Kraljič, mati, Niko, Minka, Simon, Marko.

(Niko s sulico čez ramo in s svetilnico v roki, za njim Simon in Marko z Minko v sredi, vsi trije oblečeni kakor v II. dejanju, pridejo

od desne in se ustavijo pred kraljičem. Minka drži kraljičevo pismo v roki.)

Niko (se vstopi zraven kraljiča, se obrne, postavi sulico pokonci ob sebi in se z roko nasloni nanjo): Glej, milostni kraljič in moj gospod, tu je zdaj ona dobra in oblagodarjena deklica, po katero si me poslal in ti more pomagati do nekdanje moči in slave. Njena spremljevalca sta njen oče Simon in hišni prijatelj Marko.

Kraljič: Pozdravljena najradostneje in najprisrčneje, ti blaga deklica in vidva, njena čestita spremljevalca! Iz pisma, ki ga ima deklica v roki, že veste, kdo sem jaz. (Pokaže na mater.) A to je moja predraga kraljevska mati!

Vsi (razen Nika se priklonijo drug drugemu).

Marko: Minke nisva mogla pustiti same ponoči s takim-le poslancem (pokaže na Nika), ker do zdaj pri nas škratje niso bili na dobrem glasu. Tudi pisma se lahko ponarede. Zato sva deklico spremila do tebe, čislani kraljič!

Kraljič: Dobro mi došla! Ostanita tukaj! Tudi vidva mi bosta potrebna in koristna.

Simon (pokaže na Nika): Kakor vidim, je pa ta možiček dober in pošten.

Marko: Najbrž zato, ker je šepast!

Minka: Torej je resnica, da si mi ti, kraljič, pisal to pismo. Prišla sem in sem ti na uslugo. Česa želiš?

Kraljič: Zasuči svoj čudodelni prstan na prstu trikrat okrog na desno!

Minka (vtakne pismo v žep in zasuče prstan): Storila sem, kakor si mi velel.

(V tem hipu se posveti od leve.)

Peti prizor.

Kakor prej in angela.

Angela (stopita od leve obsijana od bliščeče se svetlobe pred Minko in se ji priklonita): Kaj ukazuje najina zapovednica?

Minka: Mojo željo naj pove kraljič!

Kraljič: Jaz nesrečni preganjani kraljič iz sosedne vstaške dežele bi se rad zopet povrnil z nekdanjo močjo in častjo v svoje rodno stolno mesto ter z vojaštvom ukrotil in kaznoval uporne mogotce in krivič-neže!

Angela: Zgodi se tako!

Minka (zasuče prstan na levo).

Angela (izgineta s svetlobo vred).

Šesti prizor.

Kakor prej brez angelov, potem služabniki in služabnice.

(Za hip tema, nato naraščajoča svetloba od desne. Nizka pokrajina se razmakne od sredine na obe strani, zastor s sivim nebom v ozadju se dvigne, in krasno stolno mesto se zablišči v ozadju, a na straneh se prikažejo vile z vrtovi in drugi predmestni predmeti. Od desne posije solnce na mesto, zvonovi zazvone pri vseh cerkvah, topovi zagrmе, dim se dvigne iznad streh — vse to le za nekaj trenutkov, potem pa je v mestu zopet tiho in mirno.)

Vsi (se obrnejo proti mestu in gledajo nanje s strmenjem).

Nekateri: Ah, kako divno mesto!

Kraljič: To je prestolica mojega kraljevskega očeta, ki sem mu za naslednika določen jaz. Zdaj se vrnem iz pregnanstva kot slaven zmagalec na svoj kraljevski dom, a s seboj bi rad privedel tudi nevesto in bodočo kraljico. Toda jaz na vsem svetu poznam le enc deklico, ki bi jo jaz mogel resnično ljubiti in ta je (obrne se k Minki) moja blagosrčna rešiteljica Minka! Ako je tudi ona meni s srcem naklonjena in me hoče osrečiti z zakonsko združitvijo, naj mi blagovoli podati svojo ljubo ročico!

Minka (mu poda desnico).

Kraljič (se skloni in spoštljivo poljubi Minkino roko): Zahvaljena tisočkrat!

Mati (stopi k Minki, jo objame in poljubi na čelo): Bodí pozdravljena najiskreneje tudi od mene, svoje bodoče tašče, in z največjim spoštovanjem sprejeta na našem dvoru, ti prečudežna deviška rožica!

Služabniki, služabnice (v sijajnih opravih se prikažejo medtem od desne in se počasi s pokloni približujejo kraljičevi družbi).

Simon (stopi h kraljiču): Mogočni kraljič, dovoli, da dam tebi in tvoji nevesti svoj očetovski blagoslov!

Kraljič: Ravno sem vas hotel prositi zanj! (Prime Minko za roko.)

Oba (poklekmeta pred očeta).

Simon (dvigne roko): Naj vsemogočni in neskončno dobri Bog blagoslovi vajino zvezo ter vama dá sijati do najskerajnejše starosti same srečne in slavne dneve!

Marko (pristopi): In jaz naj potrdim to zaroko! (Naredi tri križe nad njunima glavama.) V imenu Boga Očeta, Sina in svetega Duha!

Vsi: Amen!

Kraljič, Minka (vstaneta).

Služabnice, služabniki (stopijo pred njiju in se priklonijo): Čestitamo, na uslugo smo!

Kraljič: Bog z vami, moji dragi stari znanci! Dela je za vas dosti na vseh straneh. Ve, deklice, odvedite mojo nevesto in jo preoblecite primerno današnjemu dnevu, vi, dečaki, pa prinesite meni drugi plašč, pokrivalo, meč in stol, da sprejemem prve ljudske odposlanca, ki že prihajajo!

Služabniki, služabnice (se mu priklonijo): Ukaz gospodov čuli smo! — Vsi hitro ga izpolnimo! (Prvi odhite na desno, druge obkoliijo Minko in ji kažejo, kako lepo jo bodo oblekle.)

Mati: Jaz tudi odhajam, ljubi sin, da ti pripravim dostojno gostijo!

Kraljič: Jako mi ustrežeš! Na veselo snidenje na ženitovanju v kraljevskem gradu!

Minka, služabnice, mati (odidejo na desno).

Sedmi prizor.

Kraljič, Niko, Simon, Marko.

Kraljič (stopi k Niku in ga z roko potreplje po rami): Jako zadovoljen sem s teboj, moj ljubi Niko! Deležen boš tudi ti sreče, ki si mi jo naklonil s svojim bistroumnim posredovanjem. Ko se vrnem na očetov dom, si boš tam sam izbral primerno nagrado za svoje delo in živel boš na dvoru kot majhna oseba, a velik gospod!

Niko (se prikloni kraljiču): Lepa hvala za dragoceno priznanje, vaša kraljevska visokost!

Kraljič (se obrne proti Simonu in Marku): Kaj pa vidva? Želim, da tudi gresta z menoj na dvor in tam prevzameta kot zanesljiva državljana važne službene posle. Treba bo vama seveda druge primerne obleke.

Simon: Dobri kraljevski gospod, pusti naju kakor sva, kar sva in kjer sva! S tem najbolj ustrežeš nama. Navada je železna srajca, in težko bi bilo nama, ako bi se morala zdaj na stárost preoblačiti in se učiti novih poslov. Da se bo le hčerki Minki godilo dobro, pa bova zadovoljna! Kajne, Marko, saj si ti tudi tega mnenja!

Marko: O, kajpada, kajpada! Star in trhljen hlod se ne da več skriviti, rajši se zlomi.

Kraljič: Spoštujem vajine želje, vendar stvar še dobro premislita! Če prideta do drugačnega sklepa, mi ga naznanita!

Marko: Pametno! Res, treba je še počakati, kako se razvije našna štrena!

Osmi prizor.

Kakor prej in služabniki.

Služabniki (nesoč plašč, pokrivalo in meč za kraljiča, preproge in stol z visokim, bogato okrašenim naslonjalom, prihite od desne in se priklonijo kraljiču).

Kraljič (oddá prvemu služabniku stáro pokrivalo in stari plašč, ju nadomesti z novima ter si pripaše meč): Dobro! Lahko odideš.

Prvi služabnik (se mu prikloni in odide).

Drugi služabnik (s preprogo): A kje naj midva namestiva ta preprosti začasni prestol, milostni kraljič?

Tretji služabnik (s stolom): Lepo zeleno in košato drevo nam ponuja svojo gostoljubno streho. Kajne, kar tu pri deblu pogrneva in stol postaviva?

Kraljič: Da, tukaj, moja zvesta služabnika! To so zame zgodovinsko srečna tla! Zato naj bodo slavno zaznamovana za vse večne čase kakor neko pravljíčno Gosposvetsko polje!

Marko: O, milostni kraljič, Gosposvetsko polje pa ni pravljíčno! Tam so še pred nedavnim časom dedje našega rodu nameščali svoje vojvode in tam je bila takrat zemlja naša, a na krivičen in nasilen način je pozneje prišla v last tujcu.

Kraljič: A tako? To si hočem zapomniti!

Služabnika (medtem pogrnetá tla pod drevesom s preprogami in postavita tja stol. Potem se priklonita kraljiču): Stol je postavljen; bo še kaj treba?

Kraljič: Sesti moram na svoj prestol, zakaj odposlanstvo se je približalo. Počakajta tukaj na daljnje ukaze. (Pokaže jima prostor zraven stola na desni.) A vi trije stopite na drugo stran! (Sede na stol.)

Drugi (stopijo na odkazana jim mesta).

Deveti prizor.

Kakor prej in kmetiški odposlanci.

Kmetiški odposlanci (obojeга spola, v starih slovenskih oblekah in s slovensko trobojnico na drogu, prikorakajo od desne. Med njimi sta tudi godca s harmoniko in klarinetom ter dekle in fant v lepih narodnih nošah. Vstopijo se pred kraljiča v eno ali dve vrsti in se mu priklonijo. Potem zapoje ali deklamujejo):

Kraljič, pozdravljen, ti pač kralj boš naš,

bodočnost krasno pred seboj imaš.

Mi prebivalci tukajšnjih vasi

poklonit vdano smo se ti prišli!

To lipa, naše sveto je drevó,
na boj za svobodo so se pod njo
očetje naši zbirali nekdej,
pod njo zaročil si se ti sedaj!

Kako čestitamo ti na ves glas
in to zahtevamo za večni čas:
pravičen, dober bodi nam vladar,
mi pa ti zvesti bomo vsekdar!

Kraljič (dvigne desnico in tri prste na njej): Prisegam in obetam
vam najpravičnejše vladanje! Vedno in povsod bom spoštoval vaše na-
rodne običaje, branil vaše pravice in koristi ter maščeval vse krivice,
ki jih je kdo kdaj provzročil vam in vašemu narodu!

Kmetiški odposlanci (se mu zopet priklonijo): Verujemo
tvoji obljubi in se ti zahvaljujemo!

(Zdaj godca zagodeta, dekle in fant stopita iz vrste na prazen
prostor na levi in plešeta. Godba utihne, dekle in fant stopita nazaj v
vrsto. Vsi se vnovič priklonijo kraljiču in odidejo na desno).

Kraljič: Zbogom, dragi moji! Moj kraljevski pozdrav vsem
vašim rojakom!

Deseti prizor.

Kakor prej brez kmetiških odposlancev, potem vo-
jaki, župan, trije svetovalci, ljudstvo.

(V zadnjem desnem kotu zadoni oddaljena vojaška godba in prihaja
vedno bliže.)

Vojaki (z godbo spredaj prikorakajo iz zadnjega desnega kota,
gredo preko odra za drevesom od leve na desno tako, da se skrijejo
godci za kulise na desni. Vojaki se na migljaj častnika s sabljo ustavijo
in se obrnejo z obrazi proti gledalcem.)

Ljudstvo (privre iz mesta za vojaki in se ustavi na levi strani.)
(Godba na desni utihne.)

Častnik (stopi pred kraljiča in ga pozdravi po vojaško): Pre-
svetli kraljič in zapovednik! Privedel sem ti oddelek vojaštva z godbo.
Prosim za morebitne ukaze.

Kraljič: Prav kmalu se vrnem na očetov dom s svojo nevesto
in želim tudi vojaškega spremstva.

Častnik: Na uslugo sem! (Zopet pozdravi kakor prej in odide
k vojakom na desno.)

Deček, dve deklici (v belih oblekah, ena deklica s šopkom
v roki, se prerijejo skozi ljudstvo v ospredje, stopijo pred kraljiča ter
se mu priklonijo.)

Prva deklica (s šopkom stopi bliže h kraljiču):

V imenu šolske te mladine
pozdravljam iz srcá globine!
Ker nimam druge imovine,
zato ti le ta šopek v dar
podam, bodoči naš vladar!

(Poda šopek kraljiču, se mu iznova prikloni in odstopi.)

Deček, druga deklica:

A midva, če je tebi prav,
zapleševa ti naj v pozdrav!

Kraljič (s prijaznim nasmehom na obrazu in s šopkom v roki):
Kar imate in kar znate, to mi daste, ljubi moji malčki! Vse te dokaze
vaše odkritosrčne vdanosti z največjim veseljem sprejemam od vas.
Prosim, le zaplešita, a godba naj zaigra!

(Godba zasvira, deček in deklica zaplešeta. Ko nehata, se priklonita
kraljiču in stopita na stran k prvi deklici. Godba utihne.)

Kraljič: Dobro, prav dobro! Hvala vsem trem, moji dobri
otročki! (Nagne se na levo k Simonu in Marku ter izpregovori nekaj
besedi po tihem z njima.)

Župan, trije svetovalci (stopijo medtem izmed ljudstva v
ospredje in se prezirljivo ozirajo na kraljiča. Oblečeni so v paradno
črno obleko, vsi imajo na prsih svetle redove, a župan še zlato verigo
preko ram in prsi.)

Prvi svetovalec: Torej misliš, gospod župan, da je potrebno,
da ga tudi mi pozdravimo?

Župan: Gotovo, gotovo! Poglej, vojake ima, zato mu moramo
biti pokorni!

Drugi svetovalec: Ne bo jih imel dolgo. Kmalu bodo vsi na
naši strani. (Potreplje se po žepih z obema rokama.) Dovolj mazila
imamo zanje, hehehe!

Tretji svetovalec: Prav praviš, prijatelj! Kjer je denar,
tam je moč! Če se pa zdaj-le malo potuhnemo, to nam menda ne bo
škodovalo.

Župan: Gotovo ne! Zatorej, gospodje, pa stopimo naprej!

Vsi štirje (stopijo pred kraljiča in se mu priklonijo.)

Župan: Velečislani kraljič! Jaz novi župan prestolnega mesta te
s svojimi svetovalci v imenu mestnega prebivalstva najvljudneje po-
zdravljam ter ti izrekam svoje veliko zadovoljstvo in čestitko k tvoji
vrnitvi! Torej: Dobro nam došel!

Trije svetovalci: Dobro nam došel!

Kraljič: Gospod župan, koliko časa že županuješ? Tvoj obraz mi je še neznan!

Župan: Takoj po odstavitvi tvojega očeta od vladarstva me je mestno ljudstvo izvolilo za župana.

Kraljič: Kje je zdaj moj oče?

Župan: Tam, kjer je bil ob času tvojega bega.

Kraljič: Še danes mora biti oče prost, lopovske prekucuhe pa zadene primerna kazen!

Župan: Ne verjamem, če se ti to posreči.

Kraljič: To bo moja skrb! No, oblastni gospod župan, ali imaš še kaj na srcu?

Župan: Gledam to-le tvojo pisano spremstvo. Kje si pobral, če smem vprašati, ta dva stara rokovnjačarja in tega bradatega spaka?

Prvi svetovalec: Najbrž jih je izgubil kak cirkus!

Župan: Čudno bodo gledali naši meščani, ako se boš vračal v družbi takih beravsov. Ostavi jih rajši tu v kaki vasi!

Drugi svetovalec: Rabil jih bo za svoje nove ministre in tajne svetnike!

Marko: Nič se ne norčujte preveč iz nas siromakov, vi previsoki mestni oblastneži! Sicer se vam res kaj kmalu uresniči vaše bistro-umno prerokovanje!

Simon: In se tudi bo, da se izpolni pregovor: „Kdor se iz drugih norčuje, sam norec ostane!“

Tretji svetovalec: Poglejte jih, pogledajte! Saj tudi govoriti znajo! Kdo bi si to mislil!

Kraljič (ki je s prezirljivim nasmehom gledal na svoje nasprot-nike): Domišljavi možakarji, ne bodite predrzni in nesramni! Ali ne veste, da vas dam lahko vse zapreti?

Župan: Zapri me, mogočni kraljič! Ali kdo bo potem vzdržal red v mestu? Vse meščanstvo je na moji strani!

Kraljič: A na moji vojaštvo! Toda pustimo zdaj to zadevo! Pojdi, čislani gospod župan, nazaj v mesto in mi pripravi dostojen sprejem! Z vami, mestni svetovalci, bi se pa še rad nekaj tukaj pogovoril!

Župan: Storim, kar je v moji moči! (Prikloni se mu, odide na levo ter izgine tam v ozadju.)

Enajsti prizor.

Kakor prej brez župana.

Kraljič (svetovalcem): Vi trije ste mi pa dobro, le predobro znani! Vi ste glavni podpihovalci vstaje in voditelji zarote proti mojemu očetu, vi ste najpodlejši izsesavalci ljudstva in brezvestni verižniki!

Vredni niste, da vas še nosi zemlja na svoji površini, zato boste še danes vsi viseli! — Aló, četovodja, s šestimi vojaki sem!

Tretji svetovalec: Nismo krivi samo mi, ampak tudi mnogo drugih. Ako bomo viseli mi, naj vise še drugi!

Druga dva: Tako je! Naj više še drugi!

Četovodja (se ustavi s šestimi vojaki pred kraljičem in pozdravi po vojaško): Kraljevska visokost, pokorno prosim za povelje!

Kraljič: Odvedi te tri gospode v zapor, kjer naj počakajo na moj prihod, potem pa stori ravno tako z vsemi tistimi, ki ti jih naznanijo ti tvoji ujetniki! Naprej!

Četovodja (zopet pozdravi, stopi pred vojake na levo in ukaže): K vsakemu gospodu po dva moža, obrat na levo, stopaj! (Obrne se najprej proti levi, njegov ukaz se medtem točno izvrši, on pa odvede nato vojake z ujetniki v ozadje na levo.)

Simon, Marko (užaljena, stiskata pesti, pretita in se mimično pogovarjata.)

Niko (se skrivaj loči, zavihti sulico čez ramo in odide za vojaki in svetovalci.)

Dvanajsti prizor.

Kakor prej brez odišlih vojakov, svetovalcev in Nika, potem plesalci in plesalke.

Ljudstvo (gleda za odhajajočimi, si skrivnostno šepeta in nami-guje ter postaja vedno živahnejše.)

Simon, Marko (planeta pred kraljiča.)

Marko: Milostni kraljič! Premislila sva se s Simonom. Zdaj se pa nalašč hočeva preobleči v dvorno obleko in oditi s teboj, da bova tudi midva tebi pomagala pri nategovanju ušes in vratov tem mestnim ošabnežem!

Kraljič: Dobro! Jako me veseli ta vajina odločnost!

Simon: Ta-le tvoja služabnika (pokaže nanja) naj takoj skočita po najino novo obleko! Preoblečeva se kar tukaj-le! (Pokaže na desno.)

Služabnika (stopita naprej): Da, da, takoj! — Pa dva stola pri-neseva, da sedeta pri preoblačenju. — A kakšni dostojanstveni znaki so potrebni?

Kraljič: Simon bo prvi minister, Marko pa dvorni maršal!

Služabnika: Zdaj pa že veva... Takoj bo vse tu... (Odhitita na desno in se v kratkem zopet vrmeta z dvema stoloma, krasnima dvor-

nima oblekama in s srebrno maršalsko palico. Stola postavita zraven kulis na desni in zraven stolov dva para svetlih škornjev.)

Simon, Marko (slečeta zgornji suknji in ju vržeta na tla, potem sedeta na stola.)

Služabnika (razgrneta ti suknji po tleh, položita nanji prinešeni obleki, nato stopita k Marku in Simonu ter ju začneta sezuvati, slačiti in oblačiti v novi obleki.)

Ljudstvo (se medtem približa kraljiču in začne veselo vzklikati): Prav se je zgodilo trinogom! — Tako bi se moralo takoj od začetka postopati z vsemi takimi krvosesi, pa bi ne bilo zdaj take draginje! — Naš kraljič bo pošten in dober vladar! — Veselimo se, da se je zopet vrnil iz pregnanstva!

(Za mestom zagrmí top. Potem počí tam še več topovskih strelav v primernih presledkih posamezno ali dva ali trije streli zaporedoma.)

Kraljič: Župan je dospel v mesto in ukazal streljati!

Ljudstvo: Slišite, mesto ga je začelo pozdravljati s streljanjem iz topov! — Živel, živel, naš dobri kraljevič! — Klanjamo se ti! — Bodi nam najsrčneje pozdravljen, naš ljudomili bodoči vladar!

Kraljič (se priklanja ljudstvu): Hvala, hvala lepa tebi, moje zvesto ljudstvo! Poveselimo se zdaj tu skupaj tega lepega in srečnega trenutka našega zopetnega snidenja! Godba naj zaigra radostno poskočnico, a mladi pari naj zarajajo!

(Godba zaigra, mladeniči in deklíce zaplešejo.)

Ljudstvo (zapoje):

Srečala ob zori Vila
našega kraljiča,
dala mu je blago srce,
čilost sokoliča.

On pa narod svoj je ljubil,
vrlo srce mu podaril
in s pravično roko preustvaril
dom mu v zemeljski je raj!

Ljudstvo raja, ljudstvo poje
in kraljiču vzklika:
Bog te živi, s tabo hođi
sreča naj velika!

La — la — la ...

Trinajsti prizor.

Kakor prej in trije svetovalci ter Niko.

Trije svetovalci (prisopihajo od leve proti koncu pesmi, se odkrijejo in si brišejo z robci pot s čela. Pokrijejo se, vzemo iz žepov denarnice in iz njih snopiče bankovcev. Denarnice vtaknejo nazaj v žepe in hite k vojakom. Prvi gre naprej za kulise h godcem, a druga dva ob vsaki strani vojaškega oddelka za drevesom, stiskajo denar vojakom v roke, jim po tihem šepetajo na ušesa in izginejo za kulisami na desni.)

Niko (prišepa z vso naglico iz zadnjega levega kota, ima sulico čez ramo in maha z roko že od daleč): Tiho, prosim! Mir, prosim! Zdaj ni več časa za veselje in zabavo! (Stopi zasopel pred kraljiča in se mu prikloni. (Godba utihne, plesalci in plesalke odstopijo.)

Niko: Milostni kraljič in zapovednik! Prinašam ti jako neprijetno novico. Mestni gospodje, ki so jih vojaki odgnali, so vojake podkupili, da so jih izpustili, sami pa se zatekli pit v gostilnice. Oproščenci so potem šli podkupavat še druge vojake.

Kraljič: Kako to veš?

Niko: Šel sem za njimi in vse sam videl.

Ljudstvo (razburjeno): Sramota takim vojakom, smrt lopovskim podkupovalcem!

(Zdaj zopet zagrmí v ozadju top, v zraku zasika in med ljudstvo na desni pade granata, ki pa se ne razleti.)

Ljudstvo (se prestraši in razmakne, nato nekaj hipov plašno gleda na kraj, kamor je padla granata): Gorje, granata je padla! — Kaj to pomeni? — Izdajstvo! — Nov upor! — Na kraljiča so merili! — Sreča, da se ni granata razpočila! — Prileti lahko še druga, ki se razleti in nas pobije! — Gorje! — Bežimo! (Vse ljudstvo prestrašeno odbeži na vse strani.)

Vojaki (odbeže za ljudstvom.)

Štirinajsti prizor.

Kraljič, Simon, Marko, Niko, služabnika.

Kraljič (preplašen vstane, stopi k Simonu in Marku in odda šopek služabniku): Kaj bo pa zdaj? Izdani, prodani smo! Bežimo še mi, sicer bodo uporniki nas postrelili ali pa v ječo odgnali!

Marko (ki je že preoblečen in vzame maršalsko palico v roko): Nič bati se, naš presvetli kraljič! Prvega ministra in dvornega maršala imaš, ta dva te ne bosta izdala in zapustila.

Kraljič: Vem, da ne; a braniti se vendar ne moremo, če pridejo po nas!

Simon (tudi že preoblečen): Lahko se branimo, lahko! Močni smo! Zemlja in pekel se lahko zarotita proti nam in nas ne premagata ...

Niko (pobere granato in jo ogleduje.)

Marko: Kje je tista slepa granata, ki je padla tako blizu nas?

Niko (pristopi): Tukaj-le! To je res čudna stvar. Tako majhna, pa napravi toliko strahu! (Dá jo Marku v roko.)

Marko (jo prime v roko in dvigne kvišku): Razbijem jo na buči prvega gosposkega lopova, ki ga srečam!

Kraljič: Res čudovit pogum vama daje nova dvorna obleka. Ali z obleko ne bosta prestrašila nasprotnikov!

Simon: Ne obleka, ampak nekaj drugega osrčuje naju. Kdo pa je nama naklonil obleko?

Kraljič (se prime za čelo): O, o! Moja nevesta Minka, njen čudodelni prstan! — Ta nas zopet reši! — A kje se mudi tako dolgo? — Že vem, preoblači se! — Morda je že gotova! — Minka, Minka! Pridi! ...

Marko (pokaže na levo v ozadje): Skrajni čas je! Glej, tam-le že prihaja oddelek vojakov po nas. Tudi župan gre zraven četovodje, zadaj pa se vali truma radovednega ljudstva! O, le naj pridejo bliže, to jim posvetimo! Niko, skoči po Minko! Takoj naj pride, kakršna že je!

Drugi (gledajo na levo.)

Niko (odšepa na desno za kulise in se takoj vrne, obrne in kaže za kulise): Že gre, glejte, že gre! Je že preoblečena! Oh, kako je krasna in mila!

Petnajsti prizor.

Kakor prej in Minka, služabnici, vojaki, župan, svetovalec, ljudstvo.

Minka (v krasni kraljični obleki z diademom na glavi med dvema služabnicama pride od desne.)

Kraljič (razprostre roke, stopi nekaj korakov proti njej in jo objame): Pozdravljena iz dna mojega hrepenečega srca, moja mila, moja vilinsko divna nevesta! (Pokaže ji na levo): Poglej, preganjalci se nam bližajo, pomagaj nam!

Simon, Marko (planeta proti njej): Da, da, Minka, pomagaj nam!

Minka (osupla): Moj Bog, kaj pa se je zgodilo? Kako naj vam pomagam?

Marko: Ni več časa za pogovore! Čudež naredimo, tak čudež, da bodo vsi od strahu kar zijali in na trebuhe popadali pred nas! Zato, draga Minka, zasuci takoj svoj čudodelni prstan trikrat okrog na desno!

Minka (zasuče prstan.)

Vojaki, župan, ljudstvo (se medtem približajo od leve in postoje.)

Šestnajsti prizor.

Kakor prej in angela.

Angela (stopita pred Minko in se ji priklonita): Kaj nama ukazuje prelepa kraljevska nevesta?

Minka: Naš čestiti oče Marko naj vama pove mojo željo!

Marko (pokaže na drevo): To drevo naj se dvigne in izgine v višavi!

Angela: Izpolni naj se ta želja!

Minka (zasuče prstan na levo.)

Angela (izgineta.)

Sedemnajsti prizor.

Kakor prej brez angelov, h koncu še tretji služabnik.

(Drevo se začne počasi dvigati in se skrije v višavi.)

Ljudstvo, vojaki, župan (strme za drevesom, sklepajo od groze roke, nekateri popadajo na kolena, nekaj jih zbeži): A — a! Čudež! — To je pa velik čudež!

Župan: Ljudje božji, zmotili smo se! Našega kraljiča ščiti, kakor vidimo, višja moč! Mi mu ne moremo do živega, on pa nas lahko zmane kakor mlinsko kolo pšenična zrna! Popravimo, kar smo zakrivili! Zvonimo in streljajmo mu, godba naj mu svira, s cvetjem in zelenjem mu okrasimo pot, po kateri se vrne na svoj kraljevski dom! Hitro, hitro, da nas ne zadene njegova jeza! (Odbeži nazaj v mesto.)

Nekaj ljudi (odhiti za njim): Hitro, hitro!...

Drugi svetovalec (se priplazi po kolenih do kraljiča, tišči klobuk pod pazduho in dviga roke proti njemu): Milost, milost, naš mogočni kraljič! Bil sem le zaveden od drugih, poravnal bom vse krivice, povedal in pomagal ti bom poloviti vse druge zločince v mestu, samo meni prizanesi!

Kraljič: Poberi se mi, podlež! Hliniš in ponižuješ se mi zdaj, ko si videl čudež in spoznal svojo brezmočnost proti meni! Nobenemu ne prizanesem, tebe pa pustim samo tako dolgo, dokler ne prejmo vsi drugi krivci svojega plačila! Ti boš torej visel zadnji!

Ljudstvo: O, gorje nam, ki smo se dali tako zavesti!

Kraljič: Da, gorje vam!

Minka: Moj ljubi kraljevski ženin, ne srdi se nad slabostmi svojih podložnikov, saj niso vedeli, kaj so delali, ko so tebe preganjali! Na dan najine poroke bom prosila, da vsem odpustiš!

Kraljič: Minka, ali so vse deklice tvojega rodu tako dobre?

Minka: Vse, ki jih niso tujci spridili posredno ali neposredno!

Kraljič: Verujem ti, moja neprecenljiva! Pojdiva! (Ljudstvu): Prosim, napravite prostor, da povedem svojo nevesto k poroki! (Poda desnico Minki.)

Minka (stopi tesno k njemu in se oklene njegove roke.)

(V mestu zazvoni pri vseh cerkvah, godba zasniva, topovi grme, ljudstvo se razmika na vsako stran pota, pozdravlja in kriči: „Živela, živela, naš dobri kraljič in njegova blaga nevesta! Naj bosta srečna in nam milostna!“ Kraljič in Minka odhajata, za njima Simon in Marko v novi dvorni obleki, služabniki in služabnika. Tretji služabnik prihiti izza kulis na desni z vozičkom, zmeče nanj Simonovo in Markovo obleko, na katero sede Niko s sulico čez ramo; tako obložen voziček odpelje služabnik za drugimi proti mestu v ozadje. Iz višave priplava drevo in obstoji na prejšnjem mestu.)

Zagrinjalo pade.

*

Pripomba: Ako ni pri rokah prave izpraznjene in ugašene granate, naj se napravi za uprizoritev granata iz lesa in primerno pobarva. Na oder jo prinese s seboj kdo izmed ljudstva in jo vrže skrivaj na tla. Pesem v prvem prizoru se poje po napevu pesmi: „Eno rož'co ljubim...“, v tretjem prizoru po znanem napevu, v devetem prizoru po posebnem napevu, ki se dobi pri pisatelju, in v dvanaistem prizoru po zagrebški: „Išetale, išetale...“ Deveti prizor s kmetiškimi odposlanci se tudi lahko izpusti.

